Товариство з обмеженою відповідальністю «Всеосвіта»

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом директора ТОВ «Всеосвіта»
№ 28 від 27 серпня 2026 р.
_____ Іван ЛИТВИНЕНКО
.

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти

«ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ»

м. Київ – 2026

Розробники: ТОВ «Всеосвіта» та Ярослава Швень, кандидат психологічних наук, доцент кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Модератор рубрики «Психологія андрагогіки» Віртуальної кафедри андрагогіки.

Напрям підвищення кваліфікації: розвиток психологічної, андрагогічної та професійно-особистісної компетентностей педагогів, впровадження інструментів формальної і неформальної освіти, психологічної стабілізації та самоактуалізації вчителів.

Розроблено на основі типової програми: програму розроблено відповідно до вимог законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України, а також Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами).

Термін дії програми: постійно

© ТОВ «Всеосвіта», 2026

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми: трансформаційні процеси в національній системі освіти, перехід до концепції навчання впродовж життя та євроінтеграційні вектори зумовлюють необхідність кардинальної модернізації системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів на засадах андрагогіки та психології дорослих. Сучасний етап розвитку освіти вимагає глибокого усвідомлення психологічних особливостей навчання вчителів як дорослих суб'єктів освітнього процесу, гармонійного поєднання формальної і неформальної освіти, стимулювання професійної самоактуалізації, готовності до інноваційної діяльності та подолання професійного вигорання. Програма спрямована на розуміння вікових, когнітивних і мотиваційних характеристик педагогів, активізацію їхньої пізнавальної діяльності та впровадження ефективних психологічних механізмів підтримки неперервної освіти.

Цільова група: педагоги закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, керівники закладів освіти, консультанти ЦПР, практичні психологи, науково-педагогічні працівники.

Обсяг (тривалість): 30 академічних годин / 1 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми: реалізація програми ґрунтується на андрагогічних, діяльнісних, компетентнісних та людиноцентричних підходах із вираженою практикоорієнтованою спрямованістю; змістове наповнення адаптоване для оптимізації професійного розвитку вчителів у формальному та неформальному середовищі без створення надмірного когнітивного навантаження.

Вид підвищення кваліфікації: курс (навчання за програмою підвищення кваліфікації).

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: системне вдосконалення психологічних, андрагогічних та професійних компетентностей педагогічних і науково-педагогічних працівників; концептуалізація психологічних особливостей навчання дорослих у системі формальної і неформальної освіти; опанування методів активізації пізнавальної діяльності, розвитку емоційного інтелекту та мотиваційних механізмів професійного зростання вчителів.

Завдання підвищення кваліфікації:

1) Дослідити психологічні особливості дорослого віку, закономірності професійної самоактуалізації вчителя та чинники готовності до інноваційної діяльності;
2) опрацювати психологічні особливості освітньої діяльності вчителів у контексті неперервної освіти;
3) визначити роль і значення психодіагностики в освітньому процесі навчання вчителів;
4) опанувати сучасні методи і прийоми активізації уваги, сприйняття, пам’яті, мислення, емоційної сфери (емоційного інтелекту) та вольових зусиль дорослих здобувачів освіти;

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

За професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН № 1225 від 29.08.2024) професійні: Б1. Психологічна компетентність, Б2. Емоційно-етична компетентність, Б3. Компетентність педагогічного партнерства, Г1. Прогностична компетентність, Г3. Оцінювально-аналітична компетентність, Д1. Здатність до навчання впродовж життя;

За професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти» (наказ Мінекономіки № 620-21 від 19.10.2021)професійні: А1. Прогностична, А3. Оцінювально-аналітична, В1. Психоемоційна, В2. Педагогічне партнерство, В3. Морально-етична, Г1. Здатність до навчання впродовж життя;

За професійним стандартом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» (наказ Мінекономіки № 620-21 від 28.09.2021): професійні: Б3. Комунікативна, В1. Здатність до навчання впродовж життя, Г2. Емоційно-етична;

За професійним стандартом «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» (наказ Мінекономіки № 967 від 17.09.2021): професійні: А3. Компетентність стратегічного управління персоналом, В2. Емоційно-етична компетентність, Д1. Інноваційна компетентність, Д2. Здатність до навчання впродовж життя.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

1) Знатимуть: психологічні особливості дорослого віку та професійної самоактуалізації вчителів; закономірності готовності педагогів до змін і інновацій; критерії та методи психодіагностики в освітньому процесі дорослих; прийоми активізації пізнавальних процесів (уваги, пам'яті, мислення) та емоційного інтелекту; механізми підтримувальної освітньої мотивації та стимулювання в системі формальної і неформальної освіти.
2) Вмітимуть: застосовувати психологічні інструменти активізації пізнавальної діяльності вчителів; проєктувати розвивальне освітнє середовище на основі андрагогічних принципів; управляти емоційною сферою та вольовими зусиллями в процесі неперервного навчання; долати психологічні бар'єри та професійне вигорання.
3) Володітимуть навичками: самодіагностики та самоактуалізації в професійній діяльності; використання прийомів розвивального навчання дорослих; побудови мотиваційних стратегій для формальної і неформальної освіти педагогів; рефлексії власних освітніх потреб.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: критерієм успішності є правильне виконання не менше ніж 60% тестових завдань.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка, виданий ТОВ «Всеосвіта» згідно з Постановою КМУ № 800 та верифікований на Державній інформаційно-комунікаційній системі підтримки організації, забезпечення та реалізації професійного розвитку педагогічних та/або науково-педагогічних працівників «Вектор».

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичних засад психології навчання дорослих із практичним опануванням методів активізації пізнавальної діяльності, психодіагностики, емоційного регулювання та мотиваційних механізмів у формальній і неформальній освіті. Особливістю навчання є орієнтація на

практиків, надання готових алгоритмів та інструментів для безпосередньої інтеграції в щоденну професійну діяльність. Зміст програми складається з 3 модулів та 7 взаємопов'язаних тем.

На етапі завершення навчання слухачі складають підсумковий тест із 15 питань. Максимальна кількість балів — 100 балів. Прохідний бал — 60 балів.

Обсяг Програми складає: 30 навчальних годин (10 год — лекційні, 16 год — практична робота, 2 год — самостійна робота, 2 год — підсумковий тест).

Назва навчальних модулів і тем	Лекції (год)	Практичні заняття (год)	Самостійна робота (год)	Контрольні заходи (год)	Усього (год)
МОДУЛЬ 1. Особливості дорослого віку і професійна самоактуалізація вчителя					
Тема 1.1. Особливості дорослого віку.	2	2	-	-	4
Тема 1.2. Готовність педагога до змін та до інноваційної діяльності.	2	2	-	-	4
Тема 1.3. Психологічні особливості освітньої діяльності вчителів.	-	2	-	-	2
Разом за модулем 1	4	6	-	-	10
МОДУЛЬ 2. Активізація пізнавальної діяльності вчителів у системі неперервної освіти					
Тема 2.1. Актуальність психодіагностики в освітньому процесі навчання вчителів	2	2	-	-	4
Тема 2.2. Методи і прийоми активізації уваги, сприйняття, пам’яті, мислення, емоційної сфери (емоційного інтелекту), вольових зусиль	-	4	-	-	4
Разом за модулем 2	2	6	-	-	8
МОДУЛЬ 3. Освітні мотиваційні механізми вчителів					
Тема 3.1. Підтримувальна освітня мотивація вчителів.	2	2	-	-	2
Тема 3.2. Стимулювання освітньої діяльності вчителів у системі	2	2	2	-	6

Назва навчальних модулів і тем	Лекції (год)	Практичні заняття (год)	Самостійна робота (год)	Контрольні заходи (год)	Усього (год)
формальної і неформальної освіти					
Разом за модулем 3	4	4	2	-	10
Підсумкові заходи (Підсумковий контроль: тест)	-	-	-	2	2
УСЬОГО	10	16	2	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Особливості дорослого віку і професійна самоактуалізація вчителя

Тема 1.1. Особливості дорослого віку.

Андрагогічні принципи навчання дорослих. Психофізіологічні та вікові зміни у дорослому віці, їх вплив на сприйняття нової інформації та здатність до засвоєння знань. Когнітивний стиль дорослих.

Тема 1.2. Готовність педагога до змін та до інноваційної діяльності.

Психологічна готовність до трансформування освітнього середовища. Бар'єри на шляху до інновацій та способи їх подолання. Мотивація професійного зростання.

Тема 1.3. Психологічні особливості освітньої діяльності вчителів.

Суб'єктність вчителя в процесі власного навчання. Самооцінка, рефлексія та внутрішній потенціал педагога. Професійна самоактуалізація як основа неперервного розвитку.

МОДУЛЬ 2. Активізація пізнавальної діяльності вчителів у системі неперервної освіти

Тема 2.1. Актуальність психодіагностики в освітньому процесі навчання вчителів.

Роль психодіагностичних методик у визначенні індивідуальних освітніх потреб педагогів. Самодіагностика професійних дефіцитів та ресурсів.

Тема 2.2. Методи і прийоми активізації уваги, сприйняття, пам’яті, мислення, емоційної сфери (емоційного інтелекту), вольових зусиль.

Нейропсихологічні прийоми стимуляції пізнавальних процесів у дорослих. Розвиток емоційного інтелекту вчителів як чинник ефективної комунікації та подолання стресу. Управління вольовими зусиллями.

МОДУЛЬ 3. Освітні мотиваційні механізми вчителів

Тема 3.1. Підтримувальна освітня мотивація вчителів.

Зовнішні та внутрішні чинники мотивації педагогів до навчання. Створення сприятливого середовища для професійного розвитку. Зниження рівня тривожності та зміцнення впевненості у власних силах.

Тема 3.2. Стимулювання освітньої діяльності вчителів у системі формальної і неформальної освіти.

Синергія формальної (курси, магістратура) та неформальної (тренінги, вебінари, супервізія, самоосвіта) освіти. Психологічні інструменти заохочення до неперервного професійного розвитку.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань:

1. Складання індивідуального психологічного профілю дорослого здобувача освіти (на основі андрагогічних критеріїв).
2. Проєктування стратегії подолання психологічних бар'єрів до інноваційної діяльності в педагогічному колективі.
3. Проведення самодіагностики власних професійних дефіцитів та побудова траєкторії самоактуалізації.
4. Розробка комплексу вправ для активізації пізнавальних процесів (уваги, пам’яті, мислення) під час тренінгових занять для вчителів.
5. Застосування технік розвитку емоційного інтелекту та саморегуляції в умовах стресогенного середовища.
6. Створення мотиваційної програми для підтримки активності вчителів у системі неформальної освіти.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання:

1. Базові принципи андрагогіки та їх відмінність від педагогіки.
2. Вікові кризи дорослого віку та їх вплив на професійну діяльність вчителя.
3. Психологічні механізми формування готовності педагога до змін.
4. Роль рефлексії у процесі професійної самоактуалізації вчителя.
5. Значення психодіагностики для проєктування індивідуальної траєкторії розвитку педагога.
6. Особливості функціонування пізнавальних процесів (пам’яті, уваги, мислення) у дорослому віці.
7. Вплив емоційного інтелекту на ефективність педагогічної діяльності та навчання вчителів.
8. Психологічні бар'єри у навчанні дорослих і шляхи їх подолання.
9. Відмінності та взаємозв'язок мотиваційних механізмів у формальній і неформальній освіті.
10. Стратегії стимулювання неперервної освіти в педагогічних колективах.

3.3. Орієнтовний перелік тестових питань:

1. Який із принципів є базовим в андрагогіці?
2. Що розуміють під професійною самоактуалізацією вчителя?
3. Які чинники визначають готовність педагога до інноваційної діяльності?
4. У чому полягають психологічні особливості освітньої діяльності дорослих?
5. Яку роль відіграє психодіагностика в процесі навчання вчителів?
6. Які методи є найефективнішими для активізації уваги та пам'яті у дорослому віці?
7. Як емоційний інтелект впливає на професійну стійкість вчителя?
8. Що таке внутрішня мотивація освітньої діяльності педагога?
9. Чим відрізняється формальна освіта вчителів від неформальної?

10. Які психологічні бар'єри найчастіше виникають у дорослих під час навчання?
11. Як вольові зусилля впливають на результативність неперервного навчання?
12. Які інструменти сприяють подоланню опору до змін у педагогічному середовищі?
13. Які критерії визначають ефективність підтримувальної освітньої мотивації?
14. Як інтегрувати результати неформальної освіти в систему професійного розвитку?
15. Яким чином рефлексія допомагає оптимізувати процес самоосвіти вчителя?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-IX
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21.08.2019 № 800 (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF

Основна література:

1. Андрагогіка: навч. посіб. / за заг. ред. Л. О. Лук'янової. Київ: Видавничий дім «Слово», 2023. 280 с.
2. Психологія навчання дорослих у системі неперервної освіти: монографія / В. М. Гриньова, О. В. Киричук. Харків: ЧП «Фоломієв», 2024. 240 с.
3. Професійна самоактуалізація та саморозвиток педагога: навч.-метод. посіб. / авт.-упоряд. Н. В. Павлюк. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2023. 165 с.
4. Емоційний інтелект і мотиваційні механізми в освітньому середовищі: підручник / за ред. Т. М. Жизномирської. Львів: Новий Світ-2000, 2024. 210 с.

Додаткова література:

1. Психологічні особливості інноваційної діяльності вчителів: метод. рек. / О. М. Таранченко, Н. Д. Дятленко. Київ: ІСП імені М. Я. Єрмаченка НАПН України, 2023. 88 с.
2. Неформальна освіта педагогів: виклики, досвід, перспективи: збірник наукових праць / за ред. С. В. Кириленко. Чернівці: Видавничий дім «Родовід», 2024. 130 с.
3. Самодіагностика та саморегуляція в професійній діяльності педагога: практ. посібник / О. В. Романенко. Київ: Видавництво «Академія», 2023. 195 с.